

گفتار مؤلف

مطالبی در مورد ریتم‌های دف

توضیح

سکوت‌ها

میزان

اجزای تشکیل دهنده دف

دست باز یا تپ

شیوه گرفتن دف

دست باز یا تپ

نوازندگی به شیوه خانقاهی

ریتم‌های قیام

ریتم‌های اصلی قیام

ریتم‌های غوثی

ریتم‌های حدادی

Shiraz-Beethoven.ir

گفتار مؤلف

موسیقی، به عنوان پدیده‌ای که موجب آرامش و کاهش تنش آدمی است، قدمتی بیش از عمر آدمیان دارد و ساز «دف» نیز، اگرچه زبان و کلامی ندارد، همواره آرام‌بخش روان آدمی و نشاط‌بخش وی بوده است. «دف‌نواز» دل را به کف می‌گیرد و به دف می‌کوبد و بر جان دوست می‌نشاند:

خشک سیمی خشک چوبی خشک پوست از کجا می‌آید این آوای دوست

و از این رو پس از گذشت بیش از سه دهه نوازندگی و آموزش ساز دف، بر خود لازم دیدم که گوشه‌های از تجربیاتم را در این زمینه به رشته تحریر درآورده و در اختیار هنرجویان علاقه‌مند به این ساز قرار دهم.

آن گونه که از نام کتاب **آیین دف‌نوازی** برمی‌آید، در این کتاب نه تنها به ارائه شیوه‌های نوین و امروزی دف‌نوازی نپرداختم، بلکه در تلاش بوده‌ام تا آیین نوازندگی این ساز، که سالیان دراز است در بین اکثر نوازندگان مهجور مانده است، راه مجدداً احیا نمایم.

در دفتر اول از این مجموعه، پس از مرور ریتم‌های پیش‌نیاز و مقدماتی به ریتم‌های قیام، غوثی، دائم و حدادی پرداخته می‌شود. از هنرجویان گرمای انتظار می‌رود با تکرار زیاد هر یک از ریتم‌های مذکور، حس موجود در هر یک از این ریتم‌ها را به صورت درونی و ذاتی در ضربات خود پرورش دهند. در دفتر دوم نیز عمده فعالیت بر ریتم‌های سقزی و دائم کند و تند متمرکز می‌شود. با توجه به چاپ دوم و استقبال مخاطبان عزیز نسبت به این مکتب دف‌نوازی خداوند را شاکرم و این همه توجه را مرهون لطف حضرت حق می‌دانم.

در پایان جای آن دارد از زحمات و همکاری دوستان بسیار عزیزم آقایان: اسماعیل علیخواه، عطا فرزام نیا، اسفندیار ابوطالبی، مدیریت محترم آتلیه آندلس (آیین) و فردین کریم‌خاوری که بنده را در جهت ارائه هر چه بهتر این اثر یاری کردند، کمال تشکر و قدردانی را داشته باشم و تشکر ویژه از استاد و دوست موسیقیدانم جناب آقای رضا مهدوی که چاپ این اثر بدون حمایت ایشان ممکن نبود.

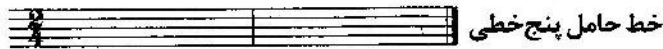
و نیز چشم آن می‌رود که استادان، هنرمندان، و صاحب‌نظران ارجمند، پیشنهادات و نظرات اصلاحی خود را از بنده دریغ نفرمایند.

مهرداد کریم خاوری

مهر ۱۳۸۸

خط حامل

برای نشان دادن صداهای مختلف موسیقی از خطی به نام خط حامل استفاده می‌شود. در سازهایی که وسعت و تنوع صدا دارند خط حامل پنج خطی به کار برده می‌شود و برای نت‌نویسی سازهای ضربی از حامل سه‌خطی یا یک‌خطی استفاده می‌شود. در این کتاب برای نت‌نویسی دف از حامل یک خطی استفاده شده است.

هر گاه شکل‌های چنگ، دو لا چنگ، سه لا چنگ و... (نت‌هایی که دارای چنگک هستند) در جایی از قطعه موسیقی بیش از یک بار آمده باشند می‌توان آن‌ها را به صورت گروهی نوشت یعنی چنگکشان را حذف کرد و انتهای دم‌هایشان را با خطی و یا خط‌هایی به هم پیوست:

و به همین ترتیب نت‌های چنگک‌دار گوناگون را نیز می‌توان به صورت گروهی نوشت.

میزان

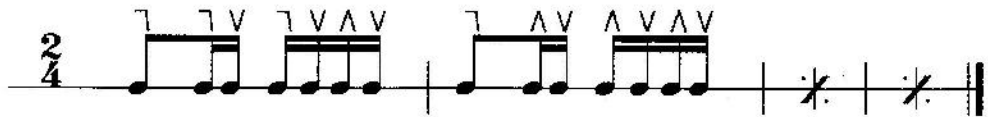
هر قطعه موسیقی از نظر زمان به قسمت‌های مساوی تقسیم می‌شود که هر یک از آن قسمت‌ها را میزان و خط قائمی که آن‌ها را از یکدیگر جدا می‌کند خط میزان می‌گویند. هر میزان ممکن است از دو یا سه یا چهار و... قسمت مساوی تشکیل شود که هر یک از این قسمت‌ها را ضرب می‌نامند. معمول‌ترین میزان‌ها عبارت‌اند از: میزان‌های ۲ ضربی، میزان‌های ۳ ضربی و میزان‌های ۴ ضربی. نوع ضرب‌های هر میزان با «میزان‌نما» نشان داده می‌شود. علامت میزان‌نما در ابتدای قطعه قرار می‌گیرد.

در میزان‌ها صورت کسر معرف تعداد ضرب و مخرج کسر نوع ضرب را معلوم می‌کند، به عبارت دیگر تقسیمات گرد (واحد کشش موسیقی) را تعیین می‌کند. معمولاً ضرب اول هر میزان قوی‌تر از سایر ضرب‌ها اجرا می‌شود و در نتیجه سایر ضرب‌ها ضعیف‌تر از ضرب اول خواهد بود.

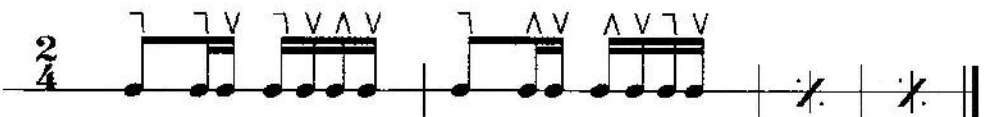
در میزان‌های ۴ ضربی، ضرب سوم را نیمه‌قوی می‌گویند؛ چراکه اگر ضرب سوم نیز همانند ضرب اول قوی باشد ممکن است با دو میزان ۲ ضربی اشتباه شود.

دو لا خط پایان
تکرار یک میزان
ریتم $\frac{4}{4}$

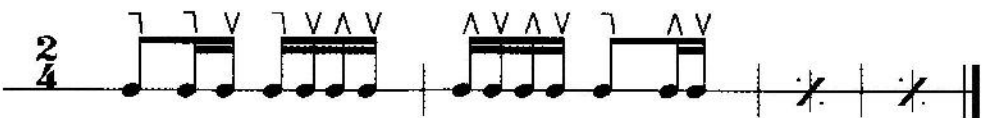
تکرار دو میزان
میزان
خط میزان
ریتم $\frac{2}{4}$

72 $\frac{2}{4}$

73 $\frac{2}{4}$

74 $\frac{2}{4}$

75 $\frac{2}{4}$

76 $\frac{2}{4}$

77 $\frac{2}{4}$